MÉSZÁROS TAMÁS

KINEK A MORÁLJA?

Azt ígéri a Színház decemberi vezető publicisztikájának szerzője, Csáki Judit, hogy írásában *„a Művész Színházról lesz* szó". Mégpedig afféle zárszó: hiszen "míg *zajlott a botrány, nem is szólhattunk bele, mert mire véleményünk megjelenik, már meg-történt volna, ami megtörtént".* Helyes: lássuk háta szakmai szakfolyóirat áttekintő elemzését, most, hogy a dolgok alighanem áttekinthetőek már. Feltehetően nemcsak a szakma, de a szűkebb, „színházomán" közönség is érdeklődéssel vár egy ilyesfajta „cselekményvázlatot".

Csáki Judit azonban nem váltja be ígéretét. Cikke nem a Művész Színházról szól, hanem a színházi szakmáról, amely szerinte *„elégtelenre vizsgázott a Művész* Színház *körüli botrányban".* Magának a Művész Színháznak Csáki a teljes oldalon egyetlen mondatot szentel. Mégpedig azután, hogy megállapítja: *a megnyilvánulók túlnyomó* többsége - *a* kivételeket meg fogom *említeni - magasröptű* eszmefuttatásai *vagy mélysu*hanású *indulatkitörései* mögött saját *érdekét ér-vényesítette,* méghozzá farkastörvények sze*rint".* Tehát figyelem: a cikk először leosztályozza a színházi szakmát, haszonleséssel vádolja mindazokat, akik a Művész Színházról megnyilatkoztak, majd kötelességszerűen elismeri: *„Ehhez* persze kellett, *hogyne kellett volna, hogy a Művész* Színházban *durva hibákat kö*vessenek el." S ezzel a tömör megállapítással szerzőnk a maga részéről egyszer és minden-korra elintézettnek tekinti azt a kérdést, hogy valójában mi is történt a Művész Színházban. Holott írásának túlnyomó része, mondhatni, a veleje hátra van még. De a továbbiakban sehol egyetlen szó, egyetlen utalás sincs ennek az úgynevezett botránynak a lényegéről.

Persze, attól függ, mit tekintünk a lényegnek. Csáki nem azt, ami tényszerűen történt, sokkal inkább azt, amiben impresszionista vádirata a Művész Színház ellen összeesküvő szakmát bűnösnek találja. Ő egy koncepciós eljárást folytat; a koncepció pedig az, hogy egy féltékeny, érdek-és egzisztenciaharcokba bonyolódott, morálisan sekélyes szakmai közeg eleve utálta az új társulatot, csakhogy a pénzügyi botrány kitöréséig e „vehemens ellenérzések" kinyilvánítására *„nem volt* apropó".

Vagyis nem azt kell megvizsgálni, hogy miben álltak a Művész viselt dolgai, hanem azt, miben nyilvánultak meg azok az eleve elrendelt ellenséges indulatok, amelyek a színház vesztét okozták.

Hát nézzük. Először is Csáki bizonyító erejűnek tekinti azt a személyes élményét, amelyet még az első bemutatón élt át; emlékezik a "jeges elutasításra, *amely az* előadást *megelőzte".* Itt álljunk meg egy kicsit. Mit jelent a jeges elutasítás egy színházi előcsarnokban? Hogyan válik érzé kelhetővé, hogy ott egy irigy szakma éppen elhatározza, juszt se fog tetszeni neki az előadás? Nem lehetséges, hogy Csáki erruptív emlékezetét az akkor látott előadás élménye visszamenőleg némiképp befolyásolta?

De menjünk tovább. A cikk megemlékezik még arról, hogy ez a színház „csípte" a szakma szemét - bár tanácstalan a tekintetben, hogy csupán egy részének, nagy részének avagy hangadóinak a szemét csípte-e. Engem ennél jobban érdekelt volna a szemcsípés mibenléte - merthogy azén emlékezetem azt őrizte meg, ami bizonyítható. Bizonyítható ugyanis, hogy a szakma valamennyi része, szervezetei és csakugyan hangadó személyiségei egyöntetűen támogatták a Művész Színház létrejöttét, és abban, hogy a fővárosi közgyűlés végre is megszavazta a színház új felállását, oroszlánrésze volt a szak-mai szervezetek, az önkormányzat kulturális bizottsága és a sajtó meglehetősen egységes támogatásának.

Annak *a „kaján ellendrukknak",* amely Csáki állítása szerint a színházat *„már a létrejötte* előtt is" övezte, én nyomát sem érzékeltem. Amiből persze arra is következtethetnék, hogy nem járunk feltétlenül azonos személyek társaságába - mindenesetre jelen voltam például azon a fővárosi közgyűlésen, ahol Törőcsik Marit végül megszavazták direktornak, és tanúsíthatom, hogy mind a szakma, mind a sajtó jó néhány „hangadója" éppenséggel drukkerként követte a fejleményeket. A szavazás után Törőcsiket azonnal interjúkészítők hada rohanta meg: jómagam a televízió Stúdiója számára elsőként forgattam vele, és alig hinném, hogy ellenségesnek nevezhető hangnemben.

Egyebek között ezért tekintem személyemben is érintettnek magam, amikor Csáki ebben az ügyben önös érdekérvényesítőkről és farkastörvények szerint viselkedőkről értekezik; azt állítva, hogy itt már jó előre megnyilvánult egy masszív kirekesztő szándék a Művész Színházzal szemben. Ezzel a maffiaelmélettel Csáki nem áll teljesen egyedül - természetesen mindenek-előtt maguk a művész színháziak kapaszkodnak előszeretettel ebbe a megejtő teóriába.

A vádakat azonban bizonyítani illenék, mégpedig az érdekviszonyok feltárásával, a cui prodest? megválaszolásával. Csáki sajnálatosan nem tud ezen a téren továbblépni, minta Művész Színház képviselői, akik még augusztusban egy sajtótájékoztatón igyekeztek jobb képet festeni a színházukban történtekről, de ebbéli igyekezetük úgyszintén kimerült az ellenségkép paranoiás felmutatásában. Ezen a nagyigényű összejövetelen - amelyre egyébként nem kaptam meghívást-, a színháziak döntő mértékben azt a korábban a Magyar Hírlapban megjelent cikkemet szapulták, amelyben merészeltem feltéte lezni, hogy a Művész Színház vezetői mégiscsak felelősek némileg a színházban kialakult helyzetért. (Törőcsik Mari ugyanis, mint kinevezett, egyszemélyben felelős igazgató, az önkormányzat kulturális bizottsága előtt és sajtónyilakozataiban is rendre elutasította, nem vállalta a történtek ódiumát.) Szabó István művészeti titkár (később megbízott igazgató, ma pedig, érdemei elismerése mellett, a minisztérium színházi főosztályának vezetője) lendületes expozéjában furcsállotta, hogy a Művész Színház ügyében olyanok kerültek közös platformra, mint az SZDSZ-es Székely Gábor alpolgármester, Demeter Ervin, a fővárosi MDF-frakció vezetője, Kerényi Imre, a Madách Színház igazgatója és Mészáros Tamás kritikus. Később az Élet és Irodalom hasábjain is megjelent szövege azt sugallta, hogy nevezettek, nyilván még másokkal egyetemben, egy összeesküvő érdekközösség tagjai. Garas Dezső pedig egyenesen azt nehezményezte, hogy Mészáros Tamás a Vígszínház képviseletében támadja a Művész Színházat.

Egyetlen kérdéskör nem került ott boncolgatásra - pontosan úgy, amiként Csáki Judit írásában sem -, tudniillik az, hogy valójában milyen módon, mennyi idő alatt, milyen összeggel és kik vitték csődbe a színházat. Igaz, arra sem került sor, hogy az ugyancsak a Magyar Hírlapban egy héttel azelőtt megjelent Baán László-interjúra bárki érdemben reagáljon. A Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottságának elnöke ugyanis abban a beszélgetésben igen világosan tisztázta a felelősség kérdését - megállapításait a jelenlevők meg sem próbálták vitatni, ám az interjú címét („Bomba ketyeg a struktúra alatt") bezzeg idézték Baán szövegéből, mintegy annak bizonyítékául, hogy lám, más színházban is vannak gondok...

A művész színháziak magatartását, ha elfogadni nem is tudom, legalább megértem. Értem, miért nem akarják ők megérteni, miért értek én egyet bizonyos dolgok megítélésében mondjuk Demeter Ervinnel, ha nem is mint MDF-es képviselővel, hanem minta főváros Pénzügyi Ellenőrző Bizottságának elnökével. Igen, ugyanazért, amiért az SZDSZ-es Székely Gábor alpolgármesterrel meg a párton kívüli Kerényi Imrével. Amiben „véletlenül" egyetértettünk, annak ugyanis nincs politikai vonzata. És - mondhatnám Garas Dezsőnek - természetesen vígszínházi vonzata sincs. Mert egyrészt nem képviselem a Víget; művészeti tanácsadója vagyok csupán, de kétségtelen, hogy ha történetesen azt kérdeznék tőlem, javaslom-e a teljes évi költségvetés elköltését félév leforgása alatt, a Vígnek is ugyanazt válaszolnám, amit a Művésznek (utólag) mondtam: nem javaslom. Ám ezt nem művészeti tanácsnak szánnám, hanem olyan közhasznú, józan véleménynek, amelyet szívesen bocsátok valamennyi színház rendelkezésére.

Csodálkozom, hogy a Művész Színházban nem akadt senki, akinek ugyanez a válasz idejében eszébe jutott volna.

És akkor végre talán el is jutottunk a lényeghez. Vagy legalább a lényegi kérdésekhez. Miért költöttek ilyen tempóban a Művészben, és miért nem támadtak kételyeik a manőver vállalhatósága iránt? Ha erről beszélünk, az alighanem közelebb vihet a történtek megértéséhez, mint a Csáki-féle dolgozat, amely azt javasolja firtatni, hogy másoknak milyen érdekük fűződött a művészbeli manipulációk elítéléséhez. (Hogy valójában kik és mennyire ítélték el a Művész Színházat, arra is érdemes majd kitérni.)

Maradjunk tehát annál, hogy milyen érdekek fűződtek magában a Művész Színházban mindahhoz, ami ott végbement?

Tudvalevő, hogy a létrejött új alakulat a főváros színházi alapjából várható kiegészítéssel együtt mintegy százötmilliós támogatással számolhatott 1994-ben. Ez az összeg pontosan annyi, amennyit ők maguk 1993 végén levélben kértek Marschall Miklós főpolgármester-helyettestől. Ez az összeg, a kialakult fővárosi és országos átlagokat, arányokat tekintve, egyáltalán nem volt „alultervezettnek" nevezhető; ennyiből, legyünk őszinték, lehet ma egy ilyen jellegű és méretű színházat csinálni. És számítsuk hozzá még azt is, hogy ez a nagyságrend általában egy, már kialakult műsorral rendelkező repertoárszínházat működtet - amíg azonban a repertoár nem jön össze, vagyis még kisebbek az üzemköltségek, addig ez az induló összeg valójában több, mint a későbbi gyakorlatban. A Művész Színház tehát „ki volt stafírozva"; természetesen csupán azon a szinten, amelyen a többiek is.

A Schwajda-féle koncepció (amelyhez, feltesszem, a vezetés többi tagja is csatlakozott) viszont abban állt, hogy ez a társulat kiemelkedő gázsikat érdemel, hiszen kiemelkedő egyéniségek alkotják. Ne menjünk most bele annak taglalásába, hogy ez a tétel feltétlen igaz-e más társulatokkal való viszonyításban; fogadjuk el, hogy felállításához a Művész vezetőinek joga volt. Már csak többletpénzt kellett szerezniük a többletigények kielégítésére.

Ezt a mutatványt mindenekelőtt papíron végezték el. Teltházas bevételekkel számoltak a pesti művészszínházak helyáraihoz képest magasabb jegyárak mellett, bekalkulálták a páholyok egész éves lekötését reprezentatív összegekért, és szponzori támogatásokat terveztek. Az így elméletben már szépen összehozott anyagi bázisra pedig felépítettek egy gyakorlatban is megvalósított honorárium rendszert. A dolognak egyetlen szépséghibája volt tehát: hogy ugyanis a bevételek még várattak magukra, a szerződéseket viszont effektíve megkötötték a társulat tagjaival, és fizetni is kezdték azt a jövedelmet, amire nem volt fedezet. Egyszerűen szólva, előre ittak a medve bőrére...

S amikor kiderült, hogy a tervezett anyagi többlet nem termelhető ki - nem voltak teltházak, nem keltek el a páholyok, és nem jöttek a szponzorok -, akkor már nem lehetett a társulat szerződéseit módosítani. A lehetőségekhez képest túlméretezett béreket valahonnan elő akarták hát teremteni - és itt következett a „stikli". A színházak egy úgynevezett bérkóddal -- technikailag legalábbis - lehívhatják a banktól dologi kiadásaik fedezetét is; a banknak nem feladata ellenőrizni, mire költik a pénzt. Az önkormányzatnak elvben már feladata lenne, de mind ez ideig nem feltételezte, hogy akad színház, amelyik ilyen módon merészeli felélni mindennapi üzemeltetésének fedezetét. A Művész merte. Májusig - amikor a botrány nyilvánvaló lett - elköltötte éves keretének több mint nyolcvan százalékát, a nyár elejére pedig ott állt egyetlen fillér produkciós vagy üzemköltség nélkül. De igaz, ami igaz: a béreket rendesen fizették.

Csáki megint jókorát csúsztat, amikor azt írja, hogy az önkormányzat *„jószándékú volt* és *ügyetlen;* akarta *a Művész Színházat,* de érezte, *hogy ennek komoly gazdasági-anyagi gátjai vannak".* Nem az önkormányzat „ügyetlenségén" múltak itt a dolgok. Az önkormányzat adott annyit, amennyit szokott volt adni, és ez nem jelentett komoly gátakat. A gátakat a Művész vezetőinek és vezető művészeinek igényei emelték, mert a valóságban az üzem nem működhetett a vágyak szintjén. A Művészben persze ezt nem akarták tudomásul venni, és elkövették a - mi-nek is nevezzük? Szabálytalanságot? Avagy a *„durva hibákat"* - ahogyan Csáki aposztrofálja a dolgot? A pontos meghatározás azért lenne fontos, mert Törőcsik Mari később rendre azt panaszolta, hogy őt sikkasztással vádolták. Ez pedig nem igaz. Soha senki nem állította, hogy a Művészben bárki jogtalanul vett fel pénzt. Hiszen mindenre volt érvényes szerződés. Más kérdés, hogy pénz nem volt.

Szóval, minek nevezzük azt a trükköt, amikor egy gazdálkodó szervezet menedzserei, ismerve a szabályokat és a valós lehetőségeket, egy hamis kódhasználattal lehívnak és elköltenek olyan összegeket, amelyek nem arra valók - s ezzel lehetetlenné teszik saját további működésüket? Nem használnám a hűtlen kezelés fogalmát; de úgy gondolom, bízvást maradhatunk a súlyosan felelőtlen kezelésnél. Mégpedig tudatosan, megfontoltan és folyamatosan megvalósított felelőtlenségről van szó.

Történt, ami történt; amint a pénzügyi vizsgálat kimutatta a „durva hibát", és a kulturális bizottság vizsgálatot rendelt el, a Művész Színház megkezdte totális ellentámadását az állítólagos szakmai maffia ellen, amely galád módon elbánt vele. Csáki nem tesz egyebet, mint felül ugyanerre a lóra. Ő is úgy tesz, mintha a „szakma" rendelte volna meg a Művész Színháztól, hogy legyen szíves okot adni a lelkiismeretlen támadásokra. Holott az igazság feltehetően az, hogy amennyiben a művészbeliek csakugyan érzékeltek némi fenntartást túlságosan korainak tűnő, fennhéjázó nyilatkozataikkal szemben, akkor egyet tehettek volna: azt, hogy különösen vigyáznak a támadhatatlan üzemmenetre.

De hát támadták egyáltalán a Művész Színházat? Ha őket hallgatjuk és Csákit olvassuk, itt bizony nem volt kegyelem. Ha a tényeket nézzük, némiképp más a helyzet. A „sajtó *dagasztotta"* botrány - hogy Csáki kifejezését használjuk - abból fakadt, hogy amikor nyáron az ügy ismertté lett, Törőcsik Mari elérhetetlenné vált az újság-írók számára, majd amikor napokkal később né-melyek felkutatták, közölte, hogy nem nyilatkozik. Ez a legalább kéthetes hallgatás (más sem volt hajlandó megnyilvánulni a színház részéről) persze felkeltette a bulvársajtó étvágyát; írtak, amit tudtak. A komoly lapok beérték szűkszavú információkkal, amelyeket az önkormányzattól kaptak - az ugyanis kénytelen volt komolyan venni a törvény értelmében rá háruló nyilatkozási kötelezettséget. Ha a színház bármelyik vezetője végre megszólalt, mondandója azonnal publikus lett. Fájdalom, a történtek ügyetlen elkenési kísérletein kívül nem volt érdemleges közölnivalójuk, holott akkoriban lett volna igazán ideje egy őszinte sajótájékoztatónak, ahol illett volna elismerni a „durva hibákat". Ehelyett perrel fenyegették az önkormányzatot, szidták a sajtót, nemesen felháborodtak a „nemtelen" támadásokon. Csak arról nem beszéltek, hogy ők mit rontottak el.

Törőcsik Mari negyvenéves, tisztességben eltöltött színészi pályájára hivatkozott a televízió különféle riportjaiban, mondván, hogy ezt akarják egyesek meggyalázni. Közölte továbbá, hogy ő személy szerint nem felelős semmiért, azt azonban nem mondta meg, hogy ki a felelős. Schwajda György, akinek alighanem volt valami köze az ügyekhez, még májusban lemondott ügyvezető igazgatóságáról. Hogy volt ott még egy gazdasági igazgató is, arról mindenki mélyen hallgatott. Végül a kulturális bizottság figyelmeztetésben részesítette Törőcsik Marit mint igazgatót, és felszólította, hogy saját hatáskörében maga is folytasson le vizsgálatot a történtekkel kapcsolatban. Ez volt az a súlyos megaláztatás, amiért Törőcsik Mari - akinek negyvenéves színészi pályáját természetesen mindenki változatlanul nagyra becsülte - elment a Színházművészeti Szövetség igazgatói tagozata elé, és erkölcsi támogatást kért.

Érdemes ide idézni, miként értékeli a szövetségben történteket Csáki Judit. Szerinte az igaz-

gatók *„még csak szolidárisak sem* óhajtottak lenni *Törőcsik Marival, hanem hüvelykujjukkal lefelé mutattak".* Sőt: egyenesen „elpáholták" Törőcsiket - az egyetlen Székely Gábor kivételével.

Nem tudom, Csáki mit várt volna a színigazgatói testülettől, feltéve, hogy az a legfontosabb szakmai szövetség képviseletében komolyan veszi saját magát. Mindenesetre az elpáholás meg a lefelé mutatás abban állt, hogy a testület kiadott egy rendkívül tapintatos, visszafogott nyilatkozatot - ezt egyébként Székely Gábor is jóváhagyta -, amelyben határozottan kiáll a színész Törőcsik Mari személyiségének védelmé-ben, majd felszólítja, hogy mint igazgató tegye meg a szükséges lépéseket színháza pénzügyi fegyelmének megszilárdítására. Akadna-e épeszű és felelős színidirektor, aki ehelyett a diplomatikus kommüniké helyett erkölcsi támogatásáról biztosította volna azt a kollégáját, akinek intézményében a fentebb részletezett anomália lezajlott? Elismerő oklevelet nem várt volna el Csáki a Művész Színház egész vezetése számára?

Ami igaz, az igaz - és Csáki nyilván erre utal -, Kerényi Imre ezen az ülésen azt javasolta, noha nem hivatalosan és nem nyilatkozatszinten, hogy Törőcsik Mari nyújtsa be a lemondását. Ezzel azonban nem tett egyebet, mint megpróbált érvényesíteni a szakmai közéletben bizonyos európai normákat. Nincs ugyanis a világon olyan színház - legyen az bármilyen féle-fajta fenntartásban -, amelynek vezetője ilyen és hasonló esetben nem érezné magára nézve kötelezőnek ezt a gesztust.

Amit Csáki - és a Művész Színház - nem akar megérteni, azt persze nem érti meg. És ez a legszomorúbb az egész ügyben. Csáki is pontosan tisztában van azzal, hogy valójában nem a szak-ma hozta lehetetlen helyzetbe a Művész Színházat, hanem az mindenekelőtt saját magát-és az-tán az egész szakmát. Azt a szakmát, amely a fennmaradásáért, s igenis, a már meglévő struktúra fennmaradásáért folytat élet-halál harcot fenntartóival, még inkább a Pénzügyminisztériummal. És ebbe a Csáki által kárhoztatott struktúrába bizony a Művész Színház is beletartozott. Létrejöttét is annak köszönhette, hogy ez a struktúra - vagyis a központilag támogatott repertoár-színházak rendszere - Magyarországon létezik. Akik tehát ezt a szerkezetet védik, nem utolsósorban Törőcsikéket is védték. És éppen a Művész Színház gyengítette meg a színháziak tárgyalási pozícióját - hangsúlyozom: a sajátját is! - azzal, amit tett. Mert nevezzük nevén a dolgot: a Művész Színház egyszerűen hitelét rontotta a megvédendő struktúrának. Áldásos működése nyomán nincs az a mezei pénzügyes osztályvezető, aki ne vágná ki diadalmasan, hogy lám, ezek tőlünk kívánnak garanciákat a dotáció szintentartására, sőt emelésére, miközben ők a maguk részéről semmiféle garanciát nem vállalnak az alapvető pénzügyi fegyelem betartására.

Csáki *„morálisan* elégtelennek" ítéli, hogy a színigazgatók *„stratégiai, taktikai* megfontolásból" erős lobbikba tömörülnek. Ez a fordított logika ismét ámulatba ejt. A Művész Színház felelőt-len magatartása morálisan nyilván megfelelő Csáki számára, viszont kemény feddést érdemelnek azok, akik nem siettetik a „széles *körű szerkezeti* átalakítást". Szó mi szó, még néhány, a Művész Színházéhoz hasonló eset elegendő volna ahhoz, hogy ezek a Csáki által oly hőn óhajtott átalakítások megtörténjenek. Volna hivatkozási alap a túlköltekező, pazarló, „gazdaságtalan" struktúra egészének felszámolására.

És mi jönne helyette? Csáki cikkének igazában a befejező passzusai a legtájékozatlanabbak - és ezért a legkártékonyabbak. *„Ésszerű*nek látszó *fordulatnak"* nevezi, ha *„az állam* és a főváros *néhány* színház finanszírozásából részlegesen, *lépésről lépésre kivonulna, akkor lehetne újraosztani* a pénzt, *mert lenne".* Ha ez nem így történik - írja Csáki -, akkor maradna lassú *döglődés,* az örökös *siránkozás* és a *Művésznek* esetleg *juttatható húszmillió fölötti, gyatrán* álcázott *irigykedés".*

Siralmas logika. Ha feltételezem, hogy Csáki nincs tisztában a kulturális költségvetés - s általában a költségvetés - természetrajzával, az a jobbik eset. Nézzük először azt a bizonyos húszmilliót, amelyből a Művész elvegetálhatott a kilencvennégyes év végéig. Ezt senki nem irigyelte tőle. Azon egyszerű oknál fogva, hogy ezt a pénzt más színház nem kapta volna meg, mert ez az esedékes épületrekonstrukció tervezési költségéből visszamaradt összeg egy része; ahhoz is közgyűlési határozat kellet, hogy átcsoportosítható legyen a színház működésére. Ha nem így történik, akkor ezt a pénzt az önkormányzat nem tudta volna szó nélkül szétosztani a többi színház között; feltehetően egy más rovatban jelentkezett volna évvégi maradványként. De ennél sokkal fontosabb arról *„az ésszerűnek látszó fordulatról"* beszélni, amit az egyes színházak finanszírozásának megszüntetése jelentene. Honnan veszi Csáki, hogy ezáltal több pénz lenne? Mint ismeretes, a magyar kulturális költségvetés rendbehozatala érdekében régóta és többen próbálkoztak azzal, hogy annak mindenkori összege a teljes költségvetés meghatározott százalékában állapíttassék meg; akkor ugyanis megszűnne az évről évre esedékes alkudozás, amelynek alapja mindig az úgynevezett bázisszemlélet. De hát ez nem történik meg, tehát marad az a számítási mód, hogy az előző évben, mondjuk, ennyi és ennyi, ekkora meg amakkora színház fenntartására ezt és ezt az összeget költöttük; kérdés: jövőre ugyanezt a struktúrát az idei bázishoz képest mennyivel támogassuk?

A fővárosi színházak struktúrája - tehát ennyi és ilyen jellegű színház - '94-ben kilencszázmilliót kapott a központi költségvetésből, kétszázat a fővárostól. Ezen a bázison, ha minden jól megy, '95-ben lesz némi növekedés (ami persze, tekintve az inflációt, még mindig csökkenést jelent), de miután soha és sehol nem mondatik ki, hogy a bázisösszeg akkor is ugyanaz, ha csupán feleannyi színházat tartunk fenn, ezért a struktúra mennyiségi megváltoztatása maga után vonhatja a dotáció csökkentését is. A dolog tehát egyáltalán nem úgy működik, hogy ha egy vagy két színházzal kevesebbet kell az államnak eltartania, akkora fennmaradó összeget automatikusan megkapja a többi. A finanszírozás legnagyobb problémája éppen abban rejlik, hogy sem-miféle garancia nincs a színházak (és más intézmények) hosszú távú, tervezhető támogatására; ilyen körülmények között pedig minden „kivonulás" csupán olyan tiszta veszteség, amelyen mások semmit nem nyernek. Nem beszélve a jó né-hány évre prognosztizálható hazai gazdasági helyzetről, magyarul a restrikcióról, ami azt jelenti, hogy az a színház, amely ilyen piaci viszonyok között - függetlenül attól, mit játszik - el-veszti a dotációját, az egyszerűen bezárhat.

Ha Csáki azt mondaná, ezt vagy azt a színházat művészi színvonalának elégtelensége miatt pazarlásnak tartja üzemeltetni, azaz javasolja a megszüntetését, az tiszta beszéd volna; hiszen azon lehet vitatkozni, hogy van-e ma ebben az országban elegendő szakmai kvalitás ennyi színház működtetésére. De akkor sem hinném, hogy az épületek helyét sóval kellene behinteni. Akkor azokban az épületekben, amelyekbe nem jut ütőképes társulat, feltehetően befogadó színházak működnének. Erősen kétséges, hogy lényegesen olcsóbban, mint a jelenlegiek. És inkább annak a jelenségnek vagyunk tanúi, hogy a színházak szaporodnak, alternatív együttesek jönnek létre, őket is támogatni kell. A döglődést azzal önmagában nem lehet megszüntetni, hogy egy-két társulattól elvesszük a létalapot. Ez a demagógia zene lehet a Pénzügyminisztérium füleinek, de az így netán megszerezhető összegek nem oldanának meg semmit. A repertoárszínházak vezetői tisztában vannak ezzel - nagy kár, hogy a publicisták némelyike még nem.

Ha Csáki Judit csakugyan aggódik a magyar színházjövőjéért, először ott próbálja megfogni a pénzt, ahol azt is elköltik, ami nincs. Amíg azonban azon igyekszik, hogy mártírt csináljon az ügyetlenül ügyeskedőkből, ugyanakkor besározza azokat, akik nem viseltetnek iránt kellő empátiával, addig - hogy az ő terminológiáját vegyem kölcsön - sem morális, sem szakmai alapja nincs ahhoz, hogy *„kolumnás cikkekben* közzétett *verbális akrobatamutatványok formá*jában hallassa a hangját".

Mivel Mészáros Tamás cikke a lapzárta pillanatában érkezett meg, sem időnk, sem helyünk nem maradt arra, hogy azonnal reagáljunk rá. Mindazonáltal írásának érdemi részére következő számunkban feltétlenül visszatérünk. A Szerk.